

Ключові слова: ізоляція, позбавлення волі, короткострокове ув'язнення, пенітенціарна система, пандемія Covid-19.

Key words: isolation, imprisonment, short-term imprisonment, penitentiary system, Covid-19 pandemic.

МАЛИШЕВА МАРИНА ВАЛЕРІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри кримінального права*

**ЮРИДИЧНИЙ АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ВІЙСЬКОВИХ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

З 24 лютого в Україні діє режим воєнного стану через широкомасштабну агресію з боку Російської Федерації. Введення такого стану потребувало змін та доповнень до діючого законодавства. В зв'язку з цим, 3 березня 2022 року Верховна Рада ухвалила закон № 7124 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство».

Цим Законом були внесені значні зміни щодо кваліфікації «мародерства», що стало наслідком багатьох кримінальних проваджень по факту таких кримінально протиправних посягань в Україні. Але така «масова» оцінка багатьох діянь як мародерство, потребують більш детального уточнення: чи повинні усі діяння у відкритих кримінальних провадженнях кваліфікуватися як «мародерство»?

Потрібно додати, що відповідним Законом внесено зміни та доповнення до ст. 185 «Крадіжка», ст. 186 «Грабіж», ст. 187 «Розбій», ст. 189 «Вимагання», ст. 191 «Привласнення, розтрата майна або заподіяння ним шляхом зловживання службовим становищем» Кримінального кодексу України, якими кваліфікують такі «звичайні» діяння проти власності але в умовах воєнного або надзвичайного стану вже за ч. 4 відповідних статей.

Таким чином, виникає необхідність проаналізувати, як сьогодні тлумачиться законодавцем поняття «мародерство» та інші кримінально протиправні посягання, спрямованні проти чужої власності, відповідальність за які передбачена у Кримінальному кодексі України, що дасть змогу більш точно кваліфікувати такі діяння під час воєнного стану. Такий аналіз виглядає необхідним, тому що проблеми збереження свого майна є завжди актуальними для будь якого громадянина, але особливо ця проблема загострюється під час воєнного стану.

Складність кваліфікації таких діянь полягає, на нашу думку, у наступних випадках. Наприклад, невідомі особи, чиї особистості складно ідентифікувати, відкрито викрадають майно у мешканців окупованого міста. Коли такі дії вчиняються на полі бою, є правові підстави кваліфікувати їх за ст. 432 Кримінального кодексу України «Мародерство». Проте, особи, які страждають від такого злочину можуть бути не пораненими і не вбитими. Таким чином, такі діяння можуть кваліфікуватися за ст. 186 Кримінального кодексу України «Грабіж». Або інший приклад. Так, по причині важкого озброєного натиску на якесь місто України, його обстрілів, мешканці – власники майна вимушені вийти із зазначеного міста. Трохи почекавши ослаблення агресії на цій території України, в першу чергу, в місцевості з якої вони виїхали, а також по причині відсутності коштів та роботи, такі власники повертаються до свого нерухомого майна. На місті вони бачать пошкоджене від обстрілів своє майно та відсутність певних матеріальних речей, які вони залишили, коли виїжджали. Свідків, які бачили те, що відбувалось з майном потерпілих, немає. І це місто знаходиться під контролем України. Отже, чи необхідно кваліфікувати такі діяння відносно такого майна за ст. 432 Кримінального кодексу України «Мародерство»? Таке та схожі питання, при їх оцінці, викликають певні складнощі у практиків.

Інші складні події, яких виникають сьогодні. Наприклад, в Інтернеті можна постійно побачити так званих «мародерів», прив'язаних до дерев, яких таким чином карають місцеві жителі, очікуючи приїзду правоохоронців. Тобто, без встановлення складу таких кримінально протиправних посягань та внесення відомостей про нього до ЄДРДР, місцеві жителі «з упевненістю» кваліфікують такі діяння та застосовують свої форми та методи покарання. Але як потрібно оцінювати такі діяння правоохоронці у випадках, якщо особа, що вчинила кримінальне правопорушення, зізнається в ньому, проте поясняє, що вчиняла хоча й умисно, проте вважає, що це «звичайна» крадіжка. На допиті винна особа пояснює, що бачила як її сусіди пішли на прогулянку і вона вирішила через вікно вкрасти цінні речі, але не встигла піти з місця вчинення крадіжки і була спіймана власниками та в усьому зізналась. Якщо врахувати пояснення особи, що вчинила злочин та інші обставини цієї події, ми можемо кваліфікувати такі дії за ст. 185 Кримінального кодексу України «Крадіжка», і не застосовувати іншої кваліфікації. Тому, на нашу думку, правоохоронці повинні ставитись до таких випадків тільки керуючись Кримінальним Кодексом України та кваліфікувати усі кримінальні правопорушення відповідно до їх юридичного складу. Тобто, кожна особа, яка вчинила кримінально протиправне діяння, повинна понести відповідальність тільки за вчинене нею.

Отже, що є головною відмінністю між мародерством, крадіжкою та іншими кримінальними правопорушеннями проти власності? Відмінність полягає в місці викрадення та у тому, яка саме особа постраждала від викрадення. Якщо кваліфікувати діяння як мародерство, то місцем протиправного вилучення майна має бути поле бою, а особою, майно

якої страждає від таких діянь, є поранений чи вбитий. Діяння, вчиненні у містах, які не є окупованими, або де не тривають активні бойові дії, – повинні кваліфікуватись як «звичайні» крадіжки, грабежі, розбої, залежно від форми вчинення.

Відтак, не всі злочинні дії проти власності під час воєнного стану є мародерством, проте кожна особа, яка вчиняє кримінальне правопорушення, має бути справедливо покарана відповідно до чинного кримінального законодавства України.

Після прийняття закону № 7124 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» ми маємо в цілому наступну відповідальність за скоєння кримінальних правопорушень в умовах воєнного або надзвичайного стану:

- крадіжка (таємне викрадення чужого майна) – позбавлення волі на строк від 5 до 8 років;
- грабіж (відкрите викрадення чужого майна) – позбавлення волі на строк від 7 до 10 років;
- розбій (напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства) – позбавлення волі на строк від 8 до 15 років із конфіскацією майна;
- вимагання (вимогу передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці) – позбавлення волі на строк від 7 до 12 років з конфіскацією майна;
- привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, – позбавлення волі на строк від 5 до 8 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Верховної Ради України (<https://www.rada.gov.ua/>).
2. Кримінальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25–26, ст. 131).
3. Закон України № 2117-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» від 03.03.2022 року.

Ключові слова: мародерство, кримінально протиправні діяння, воєнний стан, Кримінальний кодекс України, посилення відповідальності, кваліфікація.

Key words: looting, criminally illegal acts, martial law, Criminal Code of Ukraine, strengthening responsibility, qualification.